

چکیده

مقدمه: به موازات گسترش چشمگیر فعالیت‌های پژوهشی در سطح جهانی، مصادیق مختلفی از سوء رفتارهای پژوهشی نیز رو به افزایش است که در موارد زیادی منجر به سلب اعتبار بروندادهای علمی پس از انتشار آن‌ها می‌شوند. هدف از پژوهش حاضر مطالعه ویژگی‌های مقالات سلب اعتبار شده در حوزه علوم پایه پزشکی و تحلیل استنادی آنها است.

روش: مطالعه حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ نوع، توصیفی علم سنجی است. جامعه آماری پژوهش مقالات سلب اعتبار شده حوزه‌های منتخب علوم پایه پزشکی در دو پایگاه وب آو ساینس و پابمد به تعداد ۱۷۲۵ مقاله بود که تا پایان ژانویه ۲۰۲۲ بازبایی شدند. این مقالات از نظر نویسندگان، نام کشور، فاصله زمانی انتشار مقاله تا سلب اعتبار شدن آن، نوع مقاله، درخواست کننده سلب اعتبار، دلیل سلب اعتبار و تعداد استنادات دریافتی قبل و بعد از سلب اعتبار مورد بررسی قرار گرفتند.

یافته‌ها: نتایج بررسی داده‌ها نشان داد بیشترین کشورهایی که در پایگاه وب‌آوساینس مقاله سلب اعتبار شده داشتند، به ترتیب کشورهای چین، آمریکا و ژاپن و در پایگاه پابمد سه کشور چین، آمریکا و سوئد بودند. کمترین فاصله زمانی سلب اعتبار مقالات در پایگاه وب‌آوساینس مربوط به حوزه آسیب شناسی و در پایگاه پابمد مربوط به دو حوزه آسیب شناسی و داروشناسی و داروسازی بود. بیشترین نوع مدرک سلب اعتبار شده در دو پایگاه از نوع مقاله علمی و پژوهشی بود. بیشترین درخواست سلب اعتبار در هر دو پایگاه، از سوی گروه‌های سردبیری، نویسندگان و یا به صورت مشترک نویسنده و سردبیر بوده است. بیشترین بدرفتاری‌های صورت گرفته از نوع سوء رفتار پژوهشی بود. اکثر مقالات سلب اعتبار شده در حوزه‌های منتخب علوم پزشکی در دو پایگاه فاقد حمایت کننده مالی بودند. بیشترین میزان دریافت استنادات در پایگاه وب‌آوساینس مربوط به حوزه بیولوژی سلولی و کمترین میزان دریافت استنادات مربوط به حوزه علم تشریح و ریخت‌شناسی بود. همچنین در پایگاه پابمد بیشترین میزان دریافت استنادات مربوط به حوزه آسیب‌شناسی است و کمترین میزان دریافت استنادات مربوط به حوزه آلرژی بود.

نتیجه‌گیری: نتایج این مطالعه تحلیل پایه‌ای را برای پژوهشگران حوزه‌های منتخب علوم پایه فراهم می‌کند تا دلایل سلب اعتبار مقالات را بهتر بشناسند و بر رعایت شیوه نامه‌ها و راهنماهای اخلاق در نشر اهتمام بیشتری بورزند. همچنین مجلات، داوران هم‌تا، ناشران و مؤسسات پژوهشی همگی نقش خود را برای پرورش فرهنگ اعتماد و شفافیت و توجه به اخلاق نشر، به درستی ایفا نمایند.

کلیدواژه‌ها: سوء رفتار پژوهشی، اخلاق نشر، مقالات سلب اعتبار شده، تحلیل استنادی